

ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพและการเลี้ยงดูของครอบครัวกับการติด
สมาร์ตโฟนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6

THE CORRELATION BETWEEN FAMILY RELATIONSHIP, PARENTING STYLE,
AND SMARTPHONE ADDICTION AMONG 7th TO 12th GRADERS

ธัญญมาศ สังข์นาค¹ สุภาภรณ์ คำเรืองฤทธิ์^{2*}

Thanyamat Sangnak¹, Supaporn Kumruangrit^{2*}

¹กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

¹Department of Disease Control, Ministry of Public Health.

²โครงการจัดตั้งวิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหิดล

²Nakhonsawan Campus, Mahidol University.

*Corresponding author, e-mail: supaporn.cu@gmail.com

Received: 29 June 2020; Revised: 2 September 2020; Accepted: 30 September 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปริมาณนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพและการเลี้ยงดูของครอบครัวกับการติดสมาร์ตโฟนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามในปี พ.ศ. 2562 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 419 คน ในโรงเรียนแห่งหนึ่งในตำบลพยุหะ จังหวัดนครสวรรค์ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกแบบทวิภาค (Binary Logistic Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่า สัมพันธภาพและการเลี้ยงดูของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการติดสมาร์ตโฟนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 โดยนักเรียนที่มีสัมพันธภาพแบบธรรมดาและไม่ติดต่อครอบครัวมีส่วนความเสี่ยงที่จะคลั่งไคล้และน่าจะติดสมาร์ตโฟนมากกว่านักเรียนที่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อครอบครัวเป็น 2.2 เท่า (OR = 2.277, p = 0.011) และนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจหรือถูกปล่อยปละละเลยหรือเข้มงวดมากเกินไปมีส่วนความเสี่ยงที่จะคลั่งไคล้และน่าจะติดสมาร์ตโฟนมากกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขตและไม่เข้มงวดจนเกินไปเป็น 1.9 เท่า (OR = 1.887, p = 0.031) นอกจากนี้ยังพบว่า ตัวแปรเพศ กิจกรรมที่ใช้บนสมาร์ตโฟน ระยะเวลาการใช้ และทัศนคติในการใช้สมาร์ตโฟน มีความสัมพันธ์กับการติดสมาร์ตโฟนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่า การสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขตและไม่เข้มงวดจนเกินไป จะช่วยให้นักเรียนมีโอกาสดิตสมาร์ตโฟนน้อยลง

คำสำคัญ: การติดสมาร์ตโฟน สัมพันธภาพ การเลี้ยงดูของครอบครัว นักเรียน

Abstract

This quantitative research aimed to study the correlation between family relationship, parenting style, and smartphone addiction among 7th to 12th graders. Data were collected in 2019 from 419 secondary of students in Nakhonsawan province. A binary logistic regression analysis was used to interpret the correlation. The study discovered that family relationship and parenting style correlated with smartphone addiction among students. The odds ratio for smartphone addiction of students with normal and poor family relationship compared to students with good family relationship was 2.2 times higher (OR = 2.23, P = 0.011). In addition, an indulgent, neglectful or authoritarian parenting style was revealed to have increased the odds ratio of smartphone addiction among students by 1.9 times (OR = 1.89, P = 0.031) when compared with an authoritative parenting style. Similarly, other factors such as sex, the type of activities and the time spent on smartphone, and attitudes toward smartphone use were noted to associate with smartphone addiction among secondary school students at a significance level of 0.05. The result from the research revealed that smartphone addiction proneness can be decreased by encouraging parents toward building good family relationships and an authoritative parenting style.

Keywords: Smartphone Addiction, Relationship, Parenting Style, Student

บทนำ

ปัจจุบันโลกกำลังอยู่ในยุคของการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและติดต่อสื่อสารกันผ่านสมาร์ตโฟน ประเทศไทยเองได้ก้าวสู่ยุคดิจิทัลอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง พิจารณาได้จากผลสำรวจในปี พ.ศ. 2561 ที่พบว่าประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป 63.4 ล้านคน มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตถึง 38.5 ล้านคน โดยกลุ่มวัยรุ่นอายุ 15 – 24 ปี ใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่ากลุ่มอายุอื่น ถึง 93.5% ของกลุ่มอายุดังกล่าวที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ต และในกลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตพบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตใช้สมาร์ตโฟนในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตถึง 96.9% กิจกรรมที่ทำบนสมาร์ตโฟนส่วนใหญ่ คือ การใช้โซเชียลเน็ตเวิร์ก (95.1%) ดาวน์โหลดรูปภาพ/หนังสือ/วิดีโอ/เพลง/เกม เล่นเกม ดูหนัง 85.9% ใช้แอปโหลดข้อมูลรูปภาพ/ถ่ายภาพ วิดีโอ เพลง ซอฟต์แวร์ เพื่อแบ่งปัน (แชร์) บนเว็บไซต์ (57%) [1] สมาร์ตโฟนถือเป็นเครื่องมือสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสูง อีกทั้งยังให้ประโยชน์หลากหลายด้าน เช่น ถ่ายภาพและตกแต่งภาพ ค้นคว้าข้อมูลสร้างความบันเทิงผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ จองหรือสั่งซื้อสินค้า การทำธุรกรรมทางการเงิน ฯลฯ

อย่างไรก็ดีการใช้สมาร์ตโฟนติดต่อกันเป็นเวลานาน อาจส่งผลทางลบต่อทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และครอบครัว [2-3] โดยทางด้านร่างกายและจิตใจอาจเกิดปัญหาต่อ 1) ระบบสายตา เช่น ตาล้า ตาพร่า ตาแห้งจากการเพ่งหน้าจอที่เล็กและแสงจ้า 2) ระบบกล้ามเนื้อและกระดูก ได้แก่ ปวดเมื่อยคอ บ่า ไหล่จากการก้มหน้า ค้อมตัวเป็นเวลานาน อาจมีอาการนิ้วล็อกจากการใช้นิ้วกด จิ้ม สไลด์หน้าจอเป็นเวลานาน 3) เป็นโรคอ้วน เพราะอยู่เนืองกับที่นาน เคลื่อนไหวร่างกายน้อย 4) ระบบประสาท ได้แก่ ปวดศีรษะ เวียนศีรษะ คลื่นไส้ คุ้นเฉียวง่าย นอนไม่หลับ เบื่ออาหาร [4-6] สำหรับผลกระทบทางด้านครอบครัวและสังคม เช่น การใช้สมาร์ตโฟนติดต่อกันเป็นเวลานาน หมกมุ่น และสนใจเฉพาะสมาร์ตโฟนจะทำให้เกิดการละเลยคนรอบข้าง สื่อสารและแสดงออกถึงความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวและคนรอบข้างน้อยลง [7-8]

งานวิจัยหลายชิ้นพบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนให้วัยรุ่นติดสมาร์ตโฟนสามารถสรุปได้เป็น 3 ปัจจัยหลัก ๆ คือ ปัจจัยทางด้านจิตใจ ปัจจัยทางการใช้งาน และปัจจัยทางด้านสังคม โดย 1) ปัจจัยด้านจิตใจ ตัวแปรสำคัญคือความต้องการแสดงออกถึงการมีตัวตน และความพึงพอใจต่อตนเอง 2) ปัจจัยทางการใช้งาน สะท้อนได้จาก

ตัวแปร ระยะเวลาในการใช้งาน และความหลากหลายของการใช้งาน สมาร์ทโฟนสามารถตอบสนองความต้องการทางจิตใจของวัยรุ่นได้ดีเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นความสนุกสนาน เพลิดเพลิน หลายคนจึงใช้สมาร์ทโฟนเพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญความเครียดหรือปัญหาต่าง ๆ ติดต่อกันเป็นเวลานาน 3) ปัจจัยทางด้านสังคม ประกอบด้วยตัวแปรการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ การที่เด็กหรือวัยรุ่นมีสมาร์ทโฟนทำให้รู้สึกว่าจะได้รับการยอมรับจากเพื่อนและสังคม รู้สึกว่าตนเองมีตัวตน มีสื่อโฆษณาเป็นตัวกระตุ้นถึงความสามารถและความทันสมัยจากการใช้สมาร์ทโฟน อีกทั้งในปัจจุบันสังคมไทยมีค่านิยมสนับสนุนให้นักเรียนและนักศึกษาใช้สมาร์ทโฟนในการสืบค้นและเรียนรู้เพิ่มเติมผ่านสมาร์ทโฟน [7-8]

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าจะมีปัจจัยหรือตัวแปรใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับการติดสมาร์ทโฟนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพและการเลี้ยงดูของครอบครัวกับการติดสมาร์ทโฟนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่มีการใช้สมาร์ทโฟนมากที่สุดเมื่อเทียบกับช่วงอายุอื่น และเป็นช่วงวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ รวมทั้งเป็นผู้ที่อยู่ในระบบการศึกษาที่ยังต้องพึ่งพาครอบครัวทั้งด้านที่อยู่อาศัย การเงิน การดำเนินชีวิตหลายด้านยังต้องอาศัยการตัดสินใจร่วมจากผู้ปกครอง ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาในโรงเรียนแห่งหนึ่งของตำบลพยุหะ อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นโรงเรียนในระดับตำบลที่นักเรียนมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมไม่แตกต่างกันมากนัก รอมรับทั้งนักเรียนในตำบลพยุหะและตำบลใกล้เคียง โรงเรียนดังกล่าวเป็นโรงเรียนขนาดกลางมีนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา 1 – 6 งานวิจัยนี้มุ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัวว่ามีผลต่อการติดสมาร์ทโฟนของวัยรุ่นหรือไม่ และสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนแก้ไขปัญหาการติดสมาร์ทโฟนในวัยรุ่นต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพและการเลี้ยงดูของครอบครัวกับการติดสมาร์ทโฟนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบงานวิจัย การศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบบภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Study) โดยได้รับการรับรองจริยธรรมวิจัยในคนจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในคนจังหวัดนครสวรรค์ ตามเอกสารหมายเลขรับรอง NSWPHOEC-003/62 และทำการเก็บข้อมูลภายในปี พ.ศ. 2562

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ทุกคนที่มีสมาร์ทโฟนใช้แม้จะเป็นหรือไม่เป็นเจ้าของสมาร์ทโฟน ในโรงเรียนแห่งหนึ่งของตำบลพยุหะ อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 442 คน โดยนักวิจัยเก็บข้อมูลกับนักเรียนทุกคน การเก็บรวบรวมข้อมูลจะให้นักเรียนตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยนักวิจัยจะแจกแบบสอบถามให้นักเรียนที่ละห้อง อธิบายรายละเอียดของแบบสอบถามหน้าชั้นเรียนและให้นักเรียนทำตามไปที่ละข้อ ถ้านักเรียนฟังแล้วไม่เข้าใจ ผู้วิจัยจะอธิบายซ้ำอีกครั้ง อย่างไรก็ตามในการเก็บข้อมูลจริง ผู้วิจัยตรวจสอบพบว่านักเรียนบางคนตอบแบบสอบถามไม่ครบสมบูรณ์ในตัวแปรที่สำคัญ จึงคัดชุดดังกล่าวออกจากการวิเคราะห์ เหลือจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามสมบูรณ์เพื่อใช้ในการศึกษาเท่ากับ 419 คน

เครื่องมือวิจัยและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือแบบสอบถามในรูปแบบของกระดาษ โดยผู้วิจัยได้ทำการทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนมัธยมศึกษาของตำบลเดียวกันที่เปิดสอนตั้งแต่ ม. 1 – 6 เพื่อตรวจสอบเช็คคุณภาพของข้อคำถาม สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert Scale) ทำด้วยการวิเคราะห์ความเชื่อถือ

ได้ด้วยการพิจารณาความสอดคล้องภายในด้วยค่า Cronbach's Alpha พบรายละเอียดว่าข้อคำถามส่วนของการติดสมาร์ทโฟน ทศนคติในการใช้สมาร์ทโฟน สัมพันธภาพในครอบครัว และการเลี้ยงดูของครอบครัว มีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.775, 0.799, 0.698 และ 0.86 ตามลำดับ ซึ่งถือว่าข้อคำถามดังกล่าวมีความเชื่อถือได้ในระดับสูง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักวิจัยให้นักเรียนตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะสามารถอ่านออกเขียนได้และข้อคำถามอยู่ในวิสัยที่นักเรียนเข้าใจได้ง่าย

นิยามศัพท์

สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวซึ่งสะท้อนถึงความรัก การนับถือ และความร่วมมือกันในครอบครัว โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามซึ่งแปลมาจากแบบประเมิน Family Attachment Changeability Index 8 (FACI8) [9] ซึ่งมีจำนวน 16 ข้อ มาประยุกต์ให้ตัวแปรมีมาตรวัดแบบจัดกลุ่มแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ มีสัมพันธภาพที่ดีต่อครอบครัว มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในแบบธรรมดา และมีสัมพันธภาพที่ไม่ดีต่อครอบครัว ซึ่งหากครอบครัวมีการแสดงออกถึงความรัก การเอาใจใส่ การให้เกียรติ และยินดีที่จะปฏิบัติตามการเห็นพ้องร่วมกันของคนในครอบครัว จะหมายถึงมีความความสัมพันธ์ภาพที่ดี แต่ในทางกลับกันหากครอบครัวไม่สนใจกัน ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว จะหมายถึงมีความความสัมพันธ์ภาพที่ไม่ดี

การเลี้ยงดูของครอบครัว หมายถึง การแสดงออกถึงการดูแลเอาใจใส่และการอบรมสั่งสอนกันในครอบครัว โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามการเลี้ยงดูของบิดามารดา [10] ซึ่งมีจำนวน 16 ข้อ มาประยุกต์ให้ตัวแปรมีมาตรวัดแบบจัดกลุ่มแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ เลี้ยงดูแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขตและไม่เข้มงวดจนเกินไป เลี้ยงดูแบบให้อิสระบ้างและเข้มงวดในบางที่ และเลี้ยงดูแบบตามใจปล่อยปละละเลยหรือเข้มงวดมากเกินไป

การติดสมาร์ทโฟน หมายถึง การที่บุคคลหมกมุ่นอยู่กับการใช้สมาร์ทโฟน มีการสูญเสียความสามารถในการควบคุมการใช้สมาร์ทโฟนได้ และสูญเสียหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยผู้วิจัยประยุกต์ใช้แบบทดสอบการติดเกม (Game Addiction Screening Test; GAST) 16 ข้อ ของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล [11] มาเป็นแนวทางในการประเมินการติดสมาร์ทโฟน และประยุกต์ให้ตัวแปรมีมาตรวัดแบบจัดกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม คือ ปกติ คลั่งไคล้ และน่าจะติด ซึ่งคะแนนพฤติกรรมการติดสมาร์ทโฟนแปรผันอยู่ระหว่าง 0-42 คะแนน และเพศชายกับเพศหญิงจะประเมินคะแนนที่ต่างกันตามแนวทางของแบบทดสอบการติดเกม ดังนี้

- 1) เพศชาย (คะแนนต่ำกว่า 24 = ปกติ, ระหว่าง 24-32 = คลั่งไคล้, มากกว่าหรือเท่ากับ 33 = น่าจะติด)
- 2) เพศหญิง (คะแนนต่ำกว่า 16 = ปกติ, ระหว่าง 16-22 = คลั่งไคล้, มากกว่าหรือเท่ากับ 23 = น่าจะติด)

ทฤษฎีความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่น (Theory of Intergenerational Solidarity)

แนวคิดที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่นที่ให้ความช่วยเหลือและเกื้อหนุนกันในครอบครัว และสะท้อนให้เห็นว่าครอบครัวเป็นสถาบันที่อยู่ใกล้ชิดกันของบุคคลมากที่สุด ซึ่งน่าจะเอื้อต่อการมีและใช้สมาร์ทโฟนของนักเรียนได้ คือ ทฤษฎีความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่น [12] ทฤษฎีนี้อธิบายถึงความสัมพันธ์ของคนต่างรุ่นในครอบครัวที่เป็นลักษณะของการเกื้อหนุนหรือแลกเปลี่ยนทรัพยากรกัน เช่น ทรัพย์สิน/เงินทอง วัตถุสิ่งของ อาหาร เวลา อารมณ์ ข้อมูลข่าวสาร และประโยชน์อื่น ๆ หากการเกื้อหนุนกันของคนต่างรุ่นในครอบครัวเป็นไปในทางที่เหมาะสม ย่อมส่งผลให้ทั้งคู่ให้และผู้รับสามารถใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างปกติสุข โดยองค์ประกอบของความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นในครอบครัวมีตัวชี้วัดเชิงประจักษ์ที่สำคัญ ดังนี้

- 1) ความสม่ำเสมอความสัมพันธ์
- 2) รูปแบบการติดต่อสื่อสาร เช่น พบกันตัวต่อตัว ใช้โทรศัพท์
- 3) ความรักความอบอุ่น ความใกล้ชิดกัน เข้าใจไว้วางใจ และเคารพกัน
- 4) การรับรู้การมีอยู่ของอารมณ์ความรู้สึกของสมาชิกในครอบครัว
- 5) ค่านิยม ทศนคติ และความเชื่อของคนในครอบครัว
- 6) ความถี่ในการช่วยเหลือเกื้อหนุนกัน ทั้งการเงิน การดูแล และความรู้สึก
- 7) ความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อครอบครัว
- 8) ความกตัญญู

ต่อกัน 9) ที่อยู่อาศัยที่ใกล้ชิดกัน 10) จำนวนสมาชิกในครอบครัว และ 11) สุขภาพของคนในครอบครัว ดังนั้นการมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน รวมถึงมีการเลี้ยงดูแบบเคารพซึ่งกันและกัน จะยังผลต่ออารมณ์ความรู้สึก และพฤติกรรมของบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยกันในครอบครัว [13]

ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำทฤษฎีความเป็นปึกแผ่นของประชากรต่างรุ่นมาเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยพิจารณาที่ตัวชี้วัดเชิงประจักษ์ดังที่กล่าวมาข้างต้น โดยตัวแปรสัมพันธ์ภาพและการเลี้ยงดูของครอบครัว น่าจะมีผลต่อการติดสมาร์ทโฟนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในครอบครัวได้

ระดับการวัดของตัวแปร

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถนำมาประยุกต์เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการติดเกมได้เป็น 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านทัศนคติและพฤติกรรมการใช้สมาร์ทโฟน และปัจจัยด้านครอบครัว รวม 11 ตัวแปร รายละเอียดมีดังนี้ **ปัจจัยส่วนบุคคล** ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) เพศ มีมาตรวัดแบบจัดกลุ่ม แบ่งเป็น 2 กลุ่ม (ชาย, หญิง) 2) อายุ มีมาตรวัดแบบอัตราส่วน แปรผันตั้งแต่ 12-18 ปี 3) รายได้ที่ได้รับต่อวัน มีมาตรวัดแบบจัดอันดับ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม (1 – 50 บาท, 51 – 75 บาท, 75 บาทขึ้นไป) **ปัจจัยด้านทัศนคติและพฤติกรรมการใช้สมาร์ทโฟน** มี 6 ตัวแปร ได้แก่ 1) ทัศนคติในการใช้งานสมาร์ทโฟน มีมาตรวัดแบบจัดอันดับ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม (ไม่สนับสนุนให้ใช้, เฉย ๆ ในการใช้, สนับสนุนให้ใช้) 2) ความเป็นเจ้าของสมาร์ทโฟน มีมาตรวัดแบบจัดกลุ่ม แบ่งเป็น 2 กลุ่ม (เป็นเจ้าของ, ไม่ได้เป็นเจ้าของ) 3) กิจกรรมที่ใช้บนสมาร์ทโฟน มีมาตรวัดแบบจัดกลุ่ม แบ่งเป็น 12 กลุ่ม (Line, Facebook, Instagram, Twitter, YouTube, Google Search, อ่านหนังสือ, รับส่งอีเมล, ซื้อขายของออนไลน์, ถ่ายภาพและวิดีโอ, เล่นเกม, ฟังเพลง) 4) การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต มีมาตรวัดแบบจัดอันดับ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม (เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ทั้งวัน, เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้บางช่วงเวลา) 5) ระยะเวลาการใช้สมาร์ทโฟน มีมาตรวัดแบบอัตราส่วน 6) กิจกรรมหลังเลิกเรียน มีมาตรวัดแบบจัดกลุ่ม แบ่งเป็น 2 กลุ่ม (ทำกิจกรรม, ไม่ได้ทำกิจกรรม) **ปัจจัยด้านครอบครัว** มี 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) สัมพันธภาพในครอบครัว และ 2) การเลี้ยงดูของครอบครัว โดยมาตรวัดและกลุ่มรายการดังที่เสนอไว้ก่อนหน้า

การวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณและทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย 1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่ามัธยฐาน 2) สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ Binary Logistic Regression Analysis เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการติดสมาร์ทโฟนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างนักเรียน ม. 1 – 6 จำนวน 419 คน เป็นผู้หญิงมากถึง 60.4% อายุเฉลี่ยอยู่ที่ 15 ปี มีสัดส่วนของ ม.1 อยู่สูงที่สุด (24.8%) ส่วน ม.6 มีสัดส่วนที่น้อยที่สุดเพียง 10% นักเรียนได้รับเงินไปโรงเรียนไม่เกิน 50 บาทคิดเป็น 39.1% รองลงไป คือ 51 – 75 บาท (35.6%)

ข้อมูลทัศนคติและพฤติกรรมการใช้สมาร์ทโฟน นักเรียนที่เป็นเจ้าของสมาร์ทโฟนมีมากถึง 98.1% กิจกรรมบนสมาร์ทโฟนที่นักเรียนใช้บ่อยครั้ง คือ Facebook (91.6%) YouTube (90.2%) ฟังเพลง (83.3%) เล่นเกม (77.1%) Line (64.7%) โดยส่วนใหญ่ นักเรียนสามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ทั้งวัน (75.7%) และใช้สมาร์ทโฟนเฉลี่ย 6.9 ชั่วโมงต่อวัน (S.D. = 5.3) โดยมากใช้ในช่วงเวลา 18.01–21.00 น. (56.3%) และมีนักเรียนที่ไม่ได้ทำกิจกรรมยามว่างอื่นเลยนอกจากการเล่นสมาร์ทโฟนมีอยู่ถึง 29.6% เมื่อพิจารณาถึงทัศนคติในการใช้งานสมาร์ทโฟน พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มองว่าการใช้สมาร์ทโฟนเป็นเรื่องธรรมดา (73.3%) ส่วนที่สนับสนุนให้ใช้สมาร์ทโฟนมีอยู่ 12.2% และอีก 9.5% ไม่สนับสนุนให้ใช้สมาร์ทโฟน (\bar{X} = 36, S.D. = 5.6, min = 18, max = 50)

ข้อมูลด้านครอบครัว นักเรียนมีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในแบบธรรมดาเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุด (74.5%) รองลงมาคือ มีสัมพันธภาพที่ดีต่อครอบครัว (25.5%) และมีสัมพันธภาพที่ไม่ดีต่อครอบครัวเพียง 1.2% ($\bar{X} = 44$, S.D. = 5.8, min = 22, max = 58) อย่างไรก็ตามในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในส่วนของการศึกษาถัดไป ผู้วิจัยจะนำกลุ่มแบบธรรมดามารวมไว้ด้วยกันกับแบบไม่ดี เพื่อให้ผลการศึกษามิถูกระทบจากสัดส่วนที่ต่ำ (1.2%) และยังสามารถสะท้อนสัมพันธภาพในครอบครัวได้ เมื่อนำมารวมกันแล้วกลุ่มสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในแบบธรรมดาและไม่ดีจึงมีสัดส่วนเท่ากับ 75.7%

สำหรับการเลี้ยงดูภายในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่านักเรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้อิสระบ้างและเข้มงวดในบางที่อยู่ในสัดส่วนที่สูงที่สุด (65.4%) รองลงมาคือ ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขตและไม่เข้มงวดจนเกินไป (31.5%) และเลี้ยงดูแบบตามใจปล่อยปละละเลยหรือเข้มงวดมากเกินไปมีเพียง 3.1% ($\bar{X} = 45$, S.D. = 6.2, min = 24, max = 59) อย่างไรก็ตามในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ผู้วิจัยจะนำกลุ่มที่เลี้ยงดูแบบให้อิสระบ้างและเข้มงวดในบางที่มารวมไว้ด้วยกันกับกลุ่มเลี้ยงดูแบบตามใจปล่อยปละละเลยหรือเข้มงวดมากเกินไป เพื่อให้ผลการศึกษามิถูกระทบจากสัดส่วนที่ต่ำ (3.1%) เมื่อนำมารวมกันแล้วจะมีสัดส่วนเท่ากับ 68.5%

การติดสมาร์ตโฟน ข้อมูลพบว่านักเรียนที่ได้รับการประเมินผ่านแบบทดสอบการติดสมาร์ตโฟน เกินกว่าครึ่งอยู่ในระดับปกติ (65.9%) อย่างไรก็ตามมีถึง 20.5% ที่อยู่ในระดับคลังไคล์สมาร์ตโฟน และที่ถูกประเมินว่าน่าจะติดสมาร์ตโฟนมีอยู่ 13.6% ตามลำดับ ($\bar{X} = 15.7$, S.D. = 7.7, min = 0, max = 42) แสดงผลการศึกษาไว้ในตารางที่ 1 อย่างไรก็ตามในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ผู้วิจัยจะนำกลุ่มที่น่าจะติดสมาร์ตโฟนมารวมไว้ด้วยกันกับกลุ่มคลังไคล์ เพื่อให้ผลการศึกษามิถูกระทบจากสัดส่วนที่ต่ำ (13.6%) และยังสามารถสะท้อนการติดสมาร์ตโฟนได้ เมื่อนำมารวมกันระหว่างกลุ่มคลังไคล์และน่าจะติดสมาร์ตโฟนแล้ว พบว่ามีสัดส่วนเท่ากับ 34.1%

ตารางที่ 1 อัตราร้อยละระดับพฤติกรรมการติดสมาร์ตโฟนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 (n=419)

พฤติกรรมการติดสมาร์ตโฟน	จำนวนคน	ร้อยละ
ระดับปกติ	276	65.9
ระดับคลังไคล์	86	20.5
ระดับน่าจะติดสมาร์ตโฟน	57	13.6
รวม	419	100
Mean = 15.7, S.D. = 7.7, Median = 16, Min = 0, Max = 42		

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการติดสมาร์ตโฟนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

ในการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระต่าง ๆ ที่มีต่อตัวแปรตามด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกแบบทวิภาค (Binary Logistic Regression Analysis) ซึ่งอธิบายอิทธิพลด้วยค่า Odds Ratio ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยค่า Tolerance และ Variance Inflation Factor (VIF) โดยผลการทดสอบพบว่าค่า Tolerance มีค่าใกล้ 1 และค่า VIF มีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กันหรือมีความสัมพันธ์กันน้อย จึงสามารถนำตัวแปรอิสระทุกตัวเข้าสู่การวิเคราะห์ข้อมูลได้ [14] ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์นี้มีตัวแปรอิสระที่นำเข้าสู่สมการทั้งหมด 11 ตัว ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แสดงไว้ในตารางที่ 2

ผลการศึกษาพบว่าเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่น ๆ ที่เข้าสู่สมการให้คงที่แล้ว ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบระหว่าง “คลังไคล์และน่าจะติดสมาร์ตโฟน” กับ “ปกติ” พบว่าสัมพันธภาพและการเลี้ยงดูของครอบครัวกับการติดสมาร์ตโฟนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยนักเรียนที่มีสัมพันธภาพ

แบบธรรมดาและไม่ดีต่อครอบครัวมีสัดส่วนความเสี่ยงที่จะคลั่งไคล้และน่าจะติดสมาร์ทโฟนมากกว่านักเรียนที่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อครอบครัวเป็น 2.2 เท่า (OR = 2.277, p = 0.011) และนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจหรือถูกปล่อยปละละเลยหรือเข้มงวดมากเกินไปมีสัดส่วนความเสี่ยงที่จะคลั่งไคล้และน่าจะติดสมาร์ทโฟนมากกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขตและไม่เข้มงวดจนเกินไปเป็น 1.9 เท่า (OR = 1.887, p = 0.031)

นอกเหนือจากนี้ผลการศึกษายังพบว่าตัวแปร เพศ กิจกรรมที่ใช้บนสมาร์ทโฟน ระยะเวลาการใช้ และทัศนคติในการใช้ต่างก็มีความสัมพันธ์กับการติดสมาร์ทโฟนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยนักเรียนหญิงมีสัดส่วนความเสี่ยงที่จะมีคลั่งไคล้และน่าจะติดสมาร์ทโฟนมากกว่านักเรียนชาย 6.6 เท่า (OR = 6.613, p = 0.001) นักเรียนที่ไม่สนับสนุนให้ใช้สมาร์ทโฟนมีสัดส่วนความเสี่ยงที่จะคลั่งไคล้และน่าจะติดสมาร์ทโฟนน้อยกว่านักเรียนที่สนับสนุนให้ใช้สมาร์ทโฟนอยู่ 80.3% (OR = 0.197, p = 0.005) นักเรียนที่เล่นเกมบนสมาร์ทโฟนมีสัดส่วนความเสี่ยงที่จะมีคลั่งไคล้และน่าจะติดสมาร์ทโฟนมากกว่านักเรียนที่ไม่ได้เล่นเกมบนสมาร์ทโฟน 2.1 เท่า (OR = 2.100, p = 0.014) นักเรียนที่อ่านหนังสือบนสมาร์ทโฟนมีสัดส่วนความเสี่ยงที่จะคลั่งไคล้และน่าจะติดสมาร์ทโฟนน้อยกว่านักเรียนที่ไม่ได้อ่านหนังสือบนสมาร์ทโฟนอยู่ 57% (OR = 0.432, p = 0.004) นักเรียนที่ใช้เวลากับการใช้สมาร์ทโฟนต่อวันเพิ่มขึ้น 1 ชั่วโมง มีสัดส่วนความเสี่ยงที่จะคลั่งไคล้และน่าจะติดสมาร์ทโฟนมากกว่านักเรียนที่ใช้สมาร์ทโฟนต่อวันเท่าเดิมเป็น 1.7 เท่า (OR = 1.651, p = 0.014)

โดยตัวแปรอิสระทั้งหมดที่นำเข้าสู่การวิเคราะห์ข้อมูลสามารถอธิบายการติดสมาร์ทโฟนได้ร้อยละ 28.4 (R² = 0.284) ส่วนตัวแปรอายุ รายได้ที่ได้รับต่อวัน ความเป็นเจ้าของสมาร์ทโฟน กิจกรรมที่ใช้บนสมาร์ทโฟน คือ Line Facebook, Instagram, Twitter, YouTube, Google รับส่งอีเมล ซื้อขายของออนไลน์ ถ่ายภาพและวิดีโอ และฟังเพลง การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต กิจกรรมหลังเลิกเรียน การศึกษาในครั้งนี้อย่างนี้ไม่สัมพันธ์กับการติดสมาร์ทโฟนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนแห่งหนึ่งในตำบลพยุหะ อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการติดสมาร์ทโฟนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา (n = 419)

(ตัวแปรตาม คือ การติดสมาร์ทโฟน กลุ่มรายการคือ 1 = คลั่งไคล้หรือน่าจะติดสมาร์ทโฟน, 0 = ปกติ)

ตัวแปร	β	Odds Ratio	95% C.I. of OR	P-value
ปัจจัยด้านครอบครัว				
สัมพันธภาพในครอบครัว (กลุ่มอ้างอิง: มีสัมพันธภาพที่ดีต่อครอบครัว)				
มีสัมพันธภาพธรรมดาและไม่ดีต่อครอบครัว	0.823	2.277	1.207 – 4.294	0.011*
การเลี้ยงดูของครอบครัว (กลุ่มอ้างอิง: อบรมเลี้ยงดูแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขต และไม่เข้มงวดจนเกินไป)				
อบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ ปล่อยปละละเลยหรือเข้มงวดมากเกินไป	0.635	1.887	1.058 – 3.365	0.031*
ปัจจัยส่วนบุคคล				
เพศ (กลุ่มอ้างอิง: ชาย)				
หญิง	1.889	6.613	3.567 – 12.259	0.001**
อายุ (หน่วยเป็นปี)	-0.102	0.903	0.769 – 1.060	0.212

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการติดสมาร์ทโฟนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา (n = 419)
(ตัวแปรตาม คือ การติดสมาร์ทโฟน กลุ่มรายการคือ 1 = คลั่งไคล้หรือน่าจะติดสมาร์ทโฟน, 0 = ปกติ)

ตัวแปร	β	Odds Ratio	95% C.I. of OR	P-value
รายได้ที่ได้รับต่อวัน (กลุ่มอ้างอิง: 1-50 บาท)				
51 – 75 บาท	-0.065	0.903	0.541 – 1.621	0.815
76 บาทขึ้นไป	0.050	0.937	0.572 – 1.933	0.872
ปัจจัยด้านทัศนคติและพฤติกรรมการใช้ สมาร์ทโฟน				
ทัศนคติในการใช้สมาร์ทโฟน (กลุ่มอ้างอิง: ทัศนคติสนับสนุนให้ใช้สมาร์ท โฟน)				
ทัศนคติเฉย ๆ ในการใช้สมาร์ทโฟน	-0.545	0.580	0.273 – 1.232	0.156
ทัศนคติไม่สนับสนุนให้ใช้สมาร์ทโฟน	-1.625	0.197	0.063 – 0.617	0.005*
ความเป็นเจ้าของสมาร์ทโฟน (กลุ่มอ้างอิง: ไม่ได้เป็นเจ้าของ)				
เป็นเจ้าของด้วยตนเอง	-0.434	0.648	0.127 – 3.292	0.601
กิจกรรมที่ใช้บนสมาร์ทโฟน (กลุ่มอ้างอิง: ไม่ได้ใช้)				
Line	-0.213	0.808	0.430 – 1.517	0.507
Facebook	-0.178	0.837	0.295 – 2.376	0.738
Instagram	-0.367	0.693	0.360 – 1.332	0.271
Twitter	0.286	1.331	0.722 – 2.453	0.359
YouTube	0.506	1.658	0.632 – 4.350	0.304
Google	-0.363	0.695	0.398 – 1.214	0.201
รับส่งอีเมล	0.087	1.091	0.540 – 2.206	0.808
ซื้อขายออนไลน์	-0.049	0.952	0.519 – 1.746	0.874
ถ่ายภาพและวิดีโอ	0.375	1.455	0.758 – 2.793	0.260
ฟังเพลง	-0.230	0.795	0.384 – 1.643	0.535
อ่านหนังสือ	-0.839	0.432	0.244 – 0.766	0.004*
เล่นเกม	0.742	2.100	1.164 – 3.789	0.014*
การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (กลุ่มอ้างอิง: เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้บางช่วง)				
เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ทั้งวัน	0.248	1.282	0.734 – 2.239	0.383
ระยะเวลาการใช้สมาร์ทโฟนต่อวัน (หน่วยเป็นชั่วโมง)	0.501	1.651	1.105 – 2.465	0.014*

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการติดสมาร์ทโฟนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา (n = 419)
(ตัวแปรตาม คือ การติดสมาร์ทโฟน กลุ่มรายการคือ 1 = คลั่งไคล้หรือน่าจะติดสมาร์ทโฟน, 0 = ปกติ)

ตัวแปร	β	Odds Ratio	95% C.I. of OR	P-value
ทำกิจกรรมหลังเลิกเรียน (กลุ่มอ้างอิง: ทำกิจกรรม)				
ไม่ได้ทำกิจกรรม	0.156	1.169	0.698 – 1.959	0.553
ค่าคงที่	-2.072	0.126	===	0.169
-2Log Likelihood (-2ll) = 440.78, $R^2 =$ 0.284				

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณที่ศึกษาว่าปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว และการเลี้ยงดูของครอบครัว มีความสัมพันธ์กับการติดสมาร์ทโฟนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 หรือไม่ ผลการศึกษาค้นพบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ผลการศึกษาชี้ชัดว่าสัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการติดสมาร์ทโฟน โดยนักเรียนที่มีสัมพันธภาพแบบธรรมดาและไม่ดีกับครอบครัวมีโอกาสที่จะคลั่งไคล้และน่าจะติดสมาร์ทโฟนมากกว่านักเรียนที่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อครอบครัว ครอบครัวถือเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการทางด้านร่างกายและจิตใจของมนุษย์ ถือเป็นเบ้าหลอมทางบุคลิกภาพให้กับสมาชิกในครัวเรือน ส่งต่อค่านิยม ความรู้สึกนึกคิด ทศนคติ ความเชื่อ ความศรัทธาในการใช้ชีวิต ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพไม่ดีต่อกัน มักจะมีลักษณะพูดคุยกันกับคนในบ้านน้อย ไม่สนใจกันและกัน ต่างทำตามความพอใจของตนเอง ไม่อยากร่วมกันแก้ปัญหา เหล่านี้ทำให้วัยรุ่นมีความรู้สึกแปลกแยกออกจากครอบครัว ใส่ใจกับการใช้สมาร์ทโฟนซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งสำหรับชีวิตที่ติดตัวเขาอยู่ตลอดเวลา นำไปสู่การใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ไปกับการเล่นสมาร์ทโฟนจนลืมเวลา ซึ่งนำไปสู่การหมกมุ่นอยู่กับการใช้สมาร์ทโฟน สูญเสียความสามารถในการควบคุมการใช้สมาร์ทโฟน และสูญเสียหน้าที่ความรับผิดชอบขั้นพื้นฐานของตนเอง ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลิมพงษ์ จันทรสุธา [15] ที่พบว่าปัจจัยทางด้านครอบครัว นับว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อลักษณะความเป็นสังคมก้มหน้า โดยเฉพาะความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความสำคัญต่อนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นความอบอุ่นในครอบครัว การดูแลเอาใจใส่สมาชิกในครอบครัว ตลอดจนการแสดงความรักต่อกัน สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าพฤติกรรมของเด็กมักจะได้รับอิทธิพลมาจากการยอมรับและการได้รับความรักจากครอบครัว ปัจจัยทางด้านครอบครัวจึงมีความสัมพันธ์อย่างมากกับพฤติกรรมปัญหาทางด้านสุขภาพ [16]

2. การเลี้ยงดูของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการติดสมาร์ทโฟน นักเรียนที่ถูกเลี้ยงดูแบบตามใจ หรือถูกปล่อยปละละเลยหรือเข้มงวดมากเกินไป มีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมคลั่งไคล้และน่าจะติดสมาร์ทโฟนมากกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขตและไม่เข้มงวดจนเกินไป ทั้งนี้เป็นไปได้ว่าการตามใจและปล่อยปละละเลยของผู้ปกครอง ไม่จำกัดเวลาการเล่น ขาดการสร้าง ความเข้าใจในการเล่นหรือใช้สมาร์ทโฟนให้เกิดประโยชน์ ไม่ได้สนับสนุนให้บุตรหลานมีความรับผิดชอบขั้นพื้นฐาน ย่อมทำให้วัยรุ่นวัยเรียนมีอิสระอย่างเต็มที่ในการใช้สมาร์ทโฟน และการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมักจะสร้างความห่างเหินระหว่างคนในครอบครัว ซึ่งจะส่งผลต่อการรับรู้ถึงการมีอยู่ของความรู้สึกของคนในครอบครัวด้วยกัน ดังนั้นการหาเพื่อนพูดคุยในสังคมออนไลน์จึงเข้ามาเติมเต็มความรู้สึกส่วนนี้ การมีชุมชนในสังคมออนไลน์ทำให้วัยรุ่นรู้สึกถึงการมีตัวตน

[13] สำหรับการเลี้ยงดูที่เข้มงวดมากเกินไป ส่งผลทำให้วัยรุ่นรู้สึกเป็นเหมือนเป็นคนนอกครอบครัว เป็นเหตุผลที่ทำให้วัยรุ่นต้องหาหนทางในการแสดงออก เพื่อที่จะระบายความในใจหรือเล่าเรื่องราวปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตให้ผู้อื่นรับรู้ การสนทนาผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ช่วยให้วัยรุ่นรู้สึกว่ามีความรับรู้และเข้าใจตนเองมากขึ้น ในบางที่ทำให้สามารถลืมความไม่สบายใจที่เกิดในครอบครัวของตนเองได้ [7-8]

3. ระยะเวลาการใช้สมาร์ทโฟนต่อวัน ตัวแปรดังกล่าวความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการติดสมาร์ทโฟน โดยนักเรียนที่ใช้เวลาต่อวันในการเล่นเกมนั้นเพิ่มขึ้นจะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมคลั่งไคล้และน่าจะติดสมาร์ทโฟนสูงขึ้น อาจเป็นเพราะการเพิ่มเวลาเล่นสมาร์ทโฟน จะทำให้นักเรียนมีความรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ทำทนายตนเองภาคภูมิใจและมั่นใจในตนเองเพิ่มมากขึ้น จึงมีแนวโน้มที่จะติดสมาร์ทโฟนมากขึ้น ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของสุรเชษฐ์ เวชกามา [17] ที่พบว่านักเรียนที่ใช้เวลาเล่นเกมคอมพิวเตอร์ในแต่ละครั้งมากกว่า 4 ชั่วโมง มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเกมสูงกว่านักเรียนที่เล่นเกมในแต่ละครั้งต่ำกว่า 4 ชั่วโมงและนักเรียนที่ไม่เคยเล่นเกม ส่วนนักเรียนที่ใช้เวลาในการเล่นคอมพิวเตอร์แต่ละครั้ง 3-4 ชั่วโมง ก็จะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเกมสูงกว่านักเรียนที่เล่นเกม 1-2 ชั่วโมงต่อครั้งและนักเรียนที่ไม่เล่นเกม

4. เพศ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนหญิงมีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมคลั่งไคล้และน่าจะติดสมาร์ทโฟนมากกว่านักเรียนชาย ซึ่งสอดคล้องกับบีทมา อุนมาศ [18] พบว่านักเรียนหญิงมัธยมศึกษาตอนต้นมีพฤติกรรมการติดเกมในระดับที่น่าจะติดเกมมากกว่าเพศชาย ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าในการศึกษาครั้งนี้จำแนกพฤติกรรมการติดสมาร์ทโฟน โดยอ้างอิงตามแบบทดสอบการติดเกม GAST ซึ่งเกณฑ์ของเพศหญิงและเพศชายแตกต่างกัน โดยที่เกณฑ์ของเพศหญิงจะต่ำกว่าเพศชาย

5. สำหรับกิจกรรมที่ใช้บนสมาร์ทโฟน พบว่านักเรียนที่เล่นเกมมีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมคลั่งไคล้และน่าจะติดสมาร์ทโฟนมากกว่านักเรียนที่ไม่ได้ใช้สมาร์ทโฟนเพื่อเล่นเกม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกมผ่านสมาร์ทโฟนจะทำให้ผู้เล่นเกิดความเพลิดเพลิน มีความพึงพอใจเมื่อได้รับชัยชนะ และต้องการเอาชนะเพิ่มขึ้นอีก จึงมักใช้เวลาเล่นเกมนานจนกว่าจะบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ เมื่อบรรลุเป้าหมายแล้วก็จะมีความต้องการเล่นในระดับที่สูงขึ้นไปอีก จึงมีความต้องการใช้เวลาในการเล่นเกมนั้นเรื่อย ๆ อาจส่งผลต่อการติดสมาร์ทโฟน ในทางกลับกันนักเรียนที่อ่านหนังสือบนสมาร์ทโฟนมีโอกาสที่จะคลั่งไคล้และน่าจะติดสมาร์ทโฟนน้อยกว่านักเรียนที่ไม่ได้อ่านหนังสือบนสมาร์ทโฟน ทั้งนี้เพราะการอ่านหนังสือเป็นการศึกษาหาความรู้ อาจไม่สนุกสนานเท่ากับการเล่นเกมหรือการใช้มือถือเพื่อความบันเทิงอย่างอื่น

6. นักเรียนที่มีทัศนคติไม่สนับสนุนให้ใช้สมาร์ทโฟน มีโอกาสที่จะคลั่งไคล้และน่าจะติดสมาร์ทโฟนน้อยกว่านักเรียนที่มีทัศนคติสนับสนุนให้ใช้สมาร์ทโฟน ทั้งนี้ผู้ที่ไม่สนใจหรือไม่สนับสนุนให้ใช้สมาร์ทโฟน มักจะใช้เฉพาะการติดต่อสื่อสารในยามจำเป็น หรือเลือกใช้เฉพาะแอปพลิเคชันที่เป็นประโยชน์ จะไม่เสียเวลาไปกับการเล่นเกมหรือใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการติดต่อสื่อสารเพื่อความเพลิดเพลินมากเกินไป ทำให้มีโอกาสจะติดน้อยกว่านักเรียนที่เห็นว่าการใช้สมาร์ทโฟนเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของวาสนา ศิลางาม [2] ที่ว่าผู้ใช้สมาร์ทโฟนที่มีความคิดว่าการใช้สมาร์ทโฟนสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ได้ทั้งทางด้านสังคม การติดต่อกับเพื่อน ผู้ร่วมงานหรือผู้อื่น ความพึงพอใจนี้ จะมีส่วนผลักดันให้มีการใช้งานสมาร์ทโฟนที่มากขึ้น

7. สำหรับตัวแปรในปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านทัศนคติและพฤติกรรมการใช้สมาร์ทโฟน ได้แก่ อายุ รายได้ที่ได้รับต่อวัน ความเป็นเจ้าของสมาร์ทโฟน การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ในการศึกษาครั้งนี้ไม่พบความสัมพันธ์กับการติดสมาร์ทโฟน ทั้งนี้น่าจะมีเหตุผลมาจากนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 – 6 ส่วนใหญ่ที่มีผลของตัวแปรเหล่านี้ไม่แตกต่างกันหรือห่างกันเพียงเล็กน้อย เช่น อายุจำกัดอยู่ระหว่าง 12-18 ปี เป็นกลุ่มอายุใกล้เคียงกัน สำหรับรายได้ที่ได้รับต่อวันก็ไม่แตกต่างกันมากนัก นอกเหนือจากนี้นักเรียนเกือบทั้งหมดมีสมาร์ทโฟนเป็นของ

ตนเอง รวมถึง 3 ใน 4 เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ทั้งวัน ลักษณะของข้อมูลที่มีความแตกต่างกันน้อย น่าจะทำให้ตัวแปรดังกล่าวไม่สะท้อนความสัมพันธ์กับการติดสมาร์ทโฟนในการศึกษาคั้งนี้

การติดสมาร์ทโฟนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ถูกกำหนดด้วยตัวแปรสำคัญทางด้านครอบครัว คือ สัมพันธภาพในครอบครัวและการเลี้ยงดูของครอบครัว นอกเหนือจากนี้ยังมีตัวแปรระยะเวลาในการใช้สมาร์ทโฟนที่มีผลต่อการติดสมาร์ทโฟน ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าการป้องกันและแก้ไขปัญหาการติดสมาร์ทโฟนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ควรมุ่งประเด็นไปที่การสนับสนุนให้ผู้ปกครองร่วมกันสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว รวมถึงส่งเสริมการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขตและไม่เข้มงวดจนเกินไป รวมถึงสนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจำกัดระยะเวลาในการใช้สมาร์ทโฟนอย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). *การสำรวจการมีกาใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2561 (ไตรมาส 4)*. กรุงเทพฯ: สำนักสถิติพยากรณ์.
- [2] วาสนา ศิลางาม. (2561). อันตรายของการเสพติดสมาร์ทโฟน. *วารสาร มจร.วิชาการ*. 22(43-44): 193-204.
- [3] จุฑามาศ กิติศรี รัชชานา นนอคา และคณินิจ เพชรรัตน์. (2560). พฤติกรรมการใช้สมาร์ทโฟนและการรับรู้ภาวะสุขภาพของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชน*. 5(1): 19-34.
- [4] Moon, J.H., Kim, K.W., & Moon, N.J. (2016). *Smartphone use is a risk factor for pediatric dry eye disease according to region and age: A case control study*. Retrieved form <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5084437/> Doi:10.1186/s12886-016-0364-4
- [5] Lemola, S., Perkinson-Gloor, N., Brand, S., Dewald-Kaufmann, J.F., & Grob, A. (2015). Adolescents' electronic media use at night, sleep disturbance, and depressive symptoms in the smartphone age. *Journal of Youth and Adolescence*, 44(2): 405-418.
- [6] İnal, E.E., Demİrçİ, K., Çetİntürk, A., Akgönül, M., & SavaŞ, S. (2015). Effects of smartphone overuse on hand function, pinch strength, and the median nerve: smartphone overuse. *MUSCLES & NERVE*. 52(2): 183-188.
- [7] สุภาวดี เจริญวานิช. (2557). พฤติกรรมการติดเกม: ผลกระทบและการป้องกัน. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*. 22(6): 871-879.
- [8] ปริญญ์ ศรีวรสาร. (2555). *การเสพติดโทรศัพท์มือถือแบบลึกลับเบอร์รี่ กรณีศึกษาวัยรุ่นในเขตเทศบาลนครขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- [9] Botha, F., Wouters, E., & Booyesen, F. (2017). *Validity and reliability of the Family Attachment and Changeability Index (FACI8) in South Africa*. Retrieved form https://www.researchgate.net/publication/326632151_Validity_and_reliability_of_the_Family_Attachment_and_Changeability_Index_FACI8_in_South_Africa
- [10] จุฬาลักษณ์ สมภารวงศ์. (2552). *เขาวีอาร์มณั้รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา กับการจัดการความขัดแย้ง ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคนิคดอนเมือง*. วิทยานิพนธ์. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- [11] ชาญวิทย์ พรนภดล. (2554). *แบบทดสอบการติดเกม GAST*. สืบค้นจาก <http://www1.si.mahidol.ac.th/Healthygamer/webform/430>

- [12] Silverstein, M., & Bengtson, V. L. (1997). Intergenerational Solidarity and the Structure of Adult Child-Parent Relations in American Families. *American Journal of Sociology*. 103(2): 429-460.
- [13] จันทกานต์ ดันเจริญพานิช. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่น: การทบทวนวรรณกรรม. ใน *เอกสารการประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 7*. หน้า 1376-1383. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- [14] กัลยา วานิชย์บัญชา และจิตา วานิชย์บัญชา. (2558). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สามลดา.
- [15] เฉลิมพงษ์ จันทร์สุขา. (2559). พฤติกรรมการใช้สมาร์ตโฟนกับสังคมก้มหน้า: กรณีศึกษานักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคมและมนุษย์). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- [16] Farrell, M.P., & Branes, G.M. (1993). Family Systems and Social Support: A Test of the Effects of Cohesion and Adaptability on the Functioning of Parents and Adolescents. *Journal of Marriage and the Family*. 55(1), 119-132.
- [17] สุระเชษฐ์ เวชกามา. (2551). สาเหตุการติดเกมคอมพิวเตอร์ของนักเรียนในเขตเทศบาลนครขอนแก่นช่วงชั้นที่ 2-4. วิทยานิพนธ์ (เทคโนโลยีการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- [18] ปัทมา อนุมาศ. (2552). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการติดเกมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์. นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.